

ТАБИАТ ВА ЖАМИЯТ ТИЗИДАГИ ЭКОЛОГИК МУАММОЛАРНИ БАРТАРАФ ЭТИШ ЮЗАСИДАН ТАВСИЯЛАР

Дадабоева Мадина
Қўқон университети
БТ йўналиши талабаси

Аннотация: Мақолада “табиат-жамият-инсон” муносабатлари, оқилона бошқариш, ахлоқий тамойиллар, экологик кадриятлар, маънавий ахлоқий кадриятлар, экологик онг масалаларида фикр юритилади. Экологик муаммоларни бартараф этиш бўйича тавсиялар берилади.

Калит сўзлар: “Табиат-жамият-инсон” муносабатлари, оқилона бошқариш, ахлоқий тамойиллар, экологик кадриятлар, маънавий ахлоқий кадриятлар, экологик онг.

КИРИШ

Экологик муаммолар глобаллашаётган ва кескинлашаётган ҳозирги шароитда ижтимоий онг шакллари таркибида маънавий-ахлоқий кадриятларнинг детерминатлаштирувчи омил сифатида устуворлашуви қонуният мақомига эга бўлиб, келгусида бу жараён янада кучайиб боради. Шу нуқта-и назардан қараганда Ўзбекистон Республикаси Президентининг асарларида баён этилган экологик хавфсизликни барқарорлаштиришга, табиат-жамият муносабатларини оқилона ташкил қилишга доир илмий-назарий хулосалар, методологик тавсиялар, амалий таклифлар, концептуал ғояларни ўрганиш ва шу асосда хулосаларга келиш жуда муҳим.

МЕТОДЛАР

Тадқиқотни амалга оширишда фалсафанинг ижтимоий ҳодисаларни тадқиқ қилишдаги: анализ ва синтез, тарихийлик ва мантиқийлик, умумлаштириш, конкретлаштириш каби усулларидан фойдаланилди.

НАТИЖАЛАР

Мазкур соҳада олиб борган тадқиқотларимиз ва кузатишларимизнинг натижалари сифатида қуйидагиларни айтиш мумкин:

- табиий атроф-муҳитни муҳофаза қилишда ахлоқнинг функцияси тарихини ва риқожланиш босқичларини аниқлаш;

- жамиятнинг экологик барқарор ривожланишини таъминлашда маънавий-ахлоқий омилларнинг дитерменлашув хусусиятларини ва уларнинг устуворлашув қонуниятларини таҳлил қилиш;

- экологик маънавий-ахлоқий нормаларда миллий ва умуминсоний кадриятларнинг уйғунлашувини ва бошқа ижтимоий онг шакллари билан интеграциялашиш хусусиятларини кўрсатиш;

- экологик муаммолар глобаллашаётган шароитда “табиат-жамият-инсон” муносабатларини бошқаришнинг маънавий-ахлоқий тамойиллари ва мезонларининг ўзгариш динамикасини ўрганиш;

- ёшларда экологик маънавий-ахлоқий нормаларни шакллантиришга дифференциал ёндошувларни, уларнинг педагогик-дидактик масалаларини ёритиш;

- “табиат-жамият-инсон” муносабатларини оқилона бошқаришнинг ахлоқий усуллари ва воситаларини ривожлантириш имкониятларини аниқлаш;

- табиат ва жамият муносабатларини экологик маънавий–ахлоқий нормалар, тамойиллар асосида бошқариш ҳақидаги муқобил илмий қарашлар ва ғояларни қиёсий таҳлил қилиб, уларнинг ҳозирги давр учун назарий, методологик ва праксиологик аҳамиятини кўрсатиш;

- глобал экологик муаммоларни ҳал қилишда маънавий–ахлоқий нормалар ва тамойилларнинг устуворлашиб бориш қонуниятларини, тикланаётган маънавий-ахлоқий кадриятларимизни замонавий тараққиёт талаблари билан мувофиқлаштириш имкониятларини аниқлаш;

- ҳозирги замонда ижтимоий, иқтисодий, сиёсий, маданий жараёнлар глобаллашуви шароитида миллий ва умуминсоний экологик ахлоқий кадриятларнинг интеграциялашиш тенденцияларини ва йўналишларини конкретлаштириш;

- “табиат-жамият-инсон” тизими муносабатларини маънавий-ахлоқий нормалар ва тамойиллар асосида бошқаришнинг миллий ва маҳаллий имкониятларини, умуминсоний экологик ахлоқ мезонлари билан баҳолаш заруриятини асослаш;

- жамиятда мавжуд экологик ахлоқий норма ва тамойилларга амал қилиш билан экологик барқарор тараққиёт ўртасидаги корреляцион боғланишлар, уларнинг объектив ва субъектив омиллар орқали детерминлашиш хусусиятларини аниқлаш;

- экологик маънавий-ахлоқий кадриятларнинг функционал самарадорлигини оширишга доир назарий асослар, амалий таклифлар ва методологик тавсияларнинг экологик борлиққа адекватлигини мантиқий тажрибалар, ижтимоий практика орқали исботлаш зарур бўлади. Шу билан бирга уларни кечиктирмасдан амалиётда қўллаш лозим.

МУҲОКАМА

Жамият ҳаётининг фаровонлик даражасини белгилайдиган мезонлар тизимида экологик вазиятнинг, биосфера мувозанатининг ҳолати устувор ва универсал аҳамият касб этмоқда. Бунда халқ оммасининг экологик маънавий-ахлоқий қадриятларга амал қилиб яшаш маданияти “табиат-жамият-инсон” муносабатларини оқилона ташкил қилиш шарти ҳисобланади. Шу нуқтаи назардан ижтимоий-экологик муносабатларни бошқаришда ахлоқ нормалари ва тамойиллари ривожланишининг назарий-методологик асосларини тадқиқ қилиш муҳим илмий аҳамиятга эга.

Тадқиқот натижаларидан табиатни муҳофаза қилишга мутасадди давлат ва жамоатчилик ташкилотлари, экологик таълим-тарбия билан шуғулланувчи муассасалар фуқароларнинг экологик бурчини англашга, масъулиятини оширишга йўналтирилган дастурларни ишлаб чиқишда кенг фойдаланиши мумкин.

ХУЛОСАЛАР

Юқоридагилардан келиб чиқиб, хулоса ўрнида айтиш мумкинки, “табиат-жамият-инсон” муносабатларини ахлоқий нормалар ва тамойиллар асосида бошқаришнинг эволюцияси ва унинг экологик барқарор тараққиётга таъсир жараёнларини илмий тадқиқ этиш, Ўзбекистонда миллий экологик ахлоқий қадриятларнинг “табиат-жамият-инсон” муносабатларини бошқаришдаги ролини илмий-фалсафий ўрганиш энг муҳим вазифалар сирасига киради.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. Алимасов В. Фалсафа ёхуд фикрлаш чанқоғи. –Т.: “Фалсафа ва ҳуқук”, 2007.-Б.190
2. Salomova N.Yu. Ijtimoiy ekologiya asoslari. Toshkent: “Fan va Texnologiya” – 2004. - В.3
3. Фалсафа қомусий луғат. – Тошкент: “Шарқ”, 2004. – Б.416